

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УМОВ ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ЮРИДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Леся Ярославівна МАСЮК,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0009-2016-4209>*

Науковий керівник:

*Олена В'ячеславівна Джафарова, доктор
юридичних наук, професор, завідувач
кафедри адміністративної діяльності
ННІ № 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Етична площина поведінки поліцейських є важливим аспектом діяльності головного правоохоронного органу країни. Поліцейський є уповноваженою особою від держави, на яку покладено завдання реалізації її правоохоронних функцій, а саме надання поліцейських послуг. Представники Національної поліції України мають дуже щільну взаємодію з населенням, тому якість їх роботи і професіоналізм є факторами, що формують точку зору громадян як про поліцію, так і про державно-владні інституції загалом. Тому робота поліцейських важлива як в контексті захисту прав і свобод людини і громадянина від неправомірних посягань, так і в контексті формування позитивного іміджу поліції серед населення, формування довіри до правоохоронного органу, організації взаємодії на засадах партнерства, що є офіційно визнаним пріоритетним напрямком роботи поліції. Поліцейська етика є фундаментом формування партнерських взаємовідносин з представниками соціуму. Саме тому важливість її дотримання складно переоцінити, особливо в умовах коли зовнішній ворог агресивно атакує країну, як військовим, так і інформаційним шляхом.

В Європейському союзі функціонує кодекс етичної поведінки поліцейських, і законодавство в даній сфері уніфіковано і приведено до єдиного стандарту, який реалізовано в кожній країні-членціні ЄС. Україна знаходиться на своєму шляху до інтеграції в Європейську спільноту, саме тому важливим і вирішальним є питання приведення законодавства до Європейських стандартів. Питання етичної поведінки поліцейських в Україні регулюється Законом України «Про Національну поліцію», Законом України «Про дисциплінарний статут Національної поліції України», відомчими наказами, розпорядженнями, рішеннями, а також «різноманітними підзаконними нормативними актами, наприклад Положенням про організацію первинної професійної підготовки осіб,

яких вперше прийнято на службу в поліцію, затверджене наказом МВС України [1]». В Законі України «Про Національну поліцію» особливості організації умов формування етичної поведінки поліцейських визначено здебільшого в розділі II даного закону: «Принципи діяльності поліції», а саме такими статтями : «стаття 7: Дотримання прав і свобод людини, стаття 11: Взаємодія з населенням на засадах партнерства, Стаття 8. Законність, Стаття 9. Відкритість та прозорість, Стаття 10: Політична нейтральність» [2]. В свою чергу в наказі МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» в розділі другому викладено вимоги до поведінки поліцейських під час несення служби, а саме такі як : «неухильно дотримуватися положень Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського; професійно виконувати свої службові обов'язки, діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що визначені Конституцією, законами України, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, міжнародними договорами України, а також цими Правилами; поважати і не порушувати права та свободи людини, до яких, зокрема, відносяться права: на життя; на повагу до гідності; на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла; на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; на свободу світогляду і віросповідання; володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; на мирні зібрання; на свободу пересування, вільний вибір місця проживання; інші права, які передбачені Конституцією та законами України, міжнародними договорами України [3]» та інші. Водночас в даному наказі в розділі п'ятому закріплено безпосередній обов'язок керівника контролювати етичний аспект поведінки підлеглих. А саме на нього покладено наступні повноваження: «Керівник органу (підрозділу) поліції зобов'язаний запобігати проявам неетичної поведінки своїх підлеглих поліцейських шляхом організації роботи з розвитку професійної етики, у тому числі через проведення навчань, інформаційно-роз'яснювальної роботи. Керівник органу (підрозділу) поліції у разі виявлення корупційного правопорушення чи одержання інформації про вчинення такого правопорушення підлеглими зобов'язаний у межах своїх повноважень ужити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення спеціально уповноважений орган у сфері протидії корупції. Керівник органу (підрозділу) поліції повинен: бути прикладом дотримання Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, професійно-етичних вимог, основних принципів професійної діяльності та правил поведінки поліцейських, визначених цими Правилами, а також вимагати їх дотримання від підлеглих; відповідати за віддані (видані) розпорядження (доручення) і накази, наслідки їх реалізації, відповідність їх законодавству України; об'єктивно

оцінювати виконання службових обов'язків підлеглими, а в разі порушення норм законодавства України або недотримання вимог цих Правил - ініціювати притягнення їх до відповідальності згідно із законодавством України; заохочувати етичну поведінку; запобігати виникненню конфлікту інтересів у діяльності підлеглих, а в разі виникнення - сприяти його оперативному вирішенню. Керівник органу (підрозділу) поліції не має права: перекладати свою відповідальність на підлеглих; використовувати службове становище в особистих інтересах або інтересах третіх осіб; проявляти зарозумілість, грубість, некоректність стосовно підлеглих» [3].

Таким чином законодавець розподіляє відповідальність за порушення етики поліцейськими між безпосереднім порушником норм та його керівником, що стимулює зацікавленість керівництва в належній поведінці підлеглих, що є логічним, як з точки зору закону, так і громадської моралі. Окрім безпосереднього керівника контроль та нагляд за дотриманням норм етики поліцейськими серед представників відомчого, внутрішнього контролю, здійснює Управління головної інспекції, яке в цілому здійснює діяльність спрямовану на забезпечення дисципліни та законності серед поліцейських. В рамках своєї діяльності працівники УГІ моніторять соціальні мережі, проводять перевірки по скаргам громадян, що стосуються поліцейських, проводять інструктажі, щодо дотримання дисципліни і законності. Вищевказана служба функціонує у відповідності до Інструкції з організації та проведення перевірок службової діяльності органів (підрозділів) Національної поліції, затвердженої наказом МВС України № 67 від 30.01.2017 [4].

Для підвищення ефективності формування високоморальної та високо-етичної поведінки поліцейських варто синхронізувати між собою діяльність суб'єктів внутрішнього і зовнішнього контролю за діяльністю правоохоронців. До суб'єктів зовнішнього контролю належать громадські ради, Омбудсмен, Парламент. Задля посилення позитивного впливу на свідомість поліцейських, спрямованого на формування відповідної ментальності, варто організовувати тренінги з залученням психологів, громадськості, представників офісу Омбудсмена. Практичні тренінги з розбору реальних кейсів допоможуть сформувати навички правильної взаємодії з різними прошаркам громадськості і в різних ситуаціях, в тому числі надзвичайних і непередбачуваних. Консолідуючи зусилля органів внутрішнього і зовнішнього контролю можна викоринити старі пост-радянські стереотипи поведінки серед поліцейських, і сформувати європейську, демократичну свідомість, пріоритетом якої є дисципліна і законність та добробут громадян. На практиці Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція та Офіс уповноваженого с прав людини можуть формувати спільні міжвідомчі розпорядчі акти спрямовані на формування етичного аспекту діяльності поліції. В рамках таких наказів можна створювати графіки занять, щоб вони мали місце на постійній основі, планувати їх особливості та тематику. Враховуючи сучасний рівень розвитку науки, до реалізації вищеописаних проектів можна було

б застосовувати інтерактивні системи на базі штучного інтелекту в тому ж числі, задля досягнення більш стійкого результату. Моделювання реальних ситуацій в контексті використання ШІ – це гарний інструмент розвитку професійних компетенцій, при привальному його використанні.

Враховуючи євроінтеграційні зусилля української держави, загальні стандарти етичної поведінки поліцейських варто було б уніфікувати в єдиний кодекс, у відповідності до Європейського кодексу етичної поведінки поліцейських. Це крок наблизив би українське законодавство в сфері регулювання етичної поведінки поліцейських до європейських стандартів. Питання дотримання норм етичної поведінки особовим складом НПУ мусить бути визначене як пріоритетне. Керівництво НПУ мусить тримати на контролі реальний стан речей стосовно поведінки підпорядкованого особового складу, під час несення служби, і особливо під час взаємодії з представниками суспільства, шляхом проведення соціальних опитувань, задля визначення рівня довіри та поваги до поліцейських з боку представників громадськості. В разі виявлення негативних тенденцій необхідно вживати вичерпних заходів, щодо встановлення та викорінювання реальних причин, що цього призвели.

Список використаних джерел

1. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 4 (35). С. 174 -185.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1576-16>.
4. Про затвердження Інструкції з організації та проведення перевірок службової діяльності органів (підрозділів) Національної поліції: наказ МВС України від 30.01.2017 № 67. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0304-17>.